List 50. Tečaj XLVII.

NOVICE

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr. za pol leta 1 gold, 70. kr. za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gol 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 11. decembra 1889.

Obseg: Šolsko vrtnarstvo pa dunajska kmetijska razstava l. 1890. — Malinice. — Drevje po zelenjadnih vrtih. — Razne reči. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Šolsko vrtnarstvo pa dunajska kmetijska razstava l. 1890.

Gg. učiteljem je uže gotovo znano, da bode prihodnje leto na Dunaji velika kmetijska in gozdarska razstava, ki bode zavzimala vse stroke kmetijstva in gozdarstva. Prireditelji te razstave pokladajo veliko važnost tudi na izložbo kmetijskih reči in učil. Semkaj spadajo tudi šolski vrtovi in kmetijska učila na ljudskih šolah. Kranjska c. kr. kmetijska družba, katera je uže naprej vedela, da se krnajskih izložnikov iz mnogih vzrokov na tej razstavi ni nadejati, prevzela je prireditev kranjske skupne izložbe, ki bode v posebni stavbi (paviljonu), katero družba postavi. V njej bode družba pokazala na podlogi razstavljenih reči, kako je naše kmetijstvo, in to ne, da bi tekmovali z drugimi naprednimi kronovinami naše države, temveč da bi dokazali, da je tudi naša dežela napredovala in da se zlasti mnogo stori za kmetijski napredek. Med važne faktorje, ki pospešujejo kmetijstvo pri nas, šteti moramo ljudske učitelje, kateri se trudijo s šolskimi vrtovi po svoje pripomagati k kmetijskemu napredku. Iz tega vzr ka želi kmetijska družba, da se pokaže častno na tej razstavi tudi naše šolsko vrtnarstvo. Družba sama bode priskrbela karto o šolskih vrtih na Kranjskem in ravno tako tudi štatistiške podatke, vendar želi, da se učitelji tudi sami udeleže razstave s tem, da izdelajo načrte in modele uže obstoječih vzornih vrtov in da se razstavijo taka kmetijska učila, katera so sami ali pa učenci izdelali. Ako pomislimo, da bode razstava na Dunaji, kamor bodo prišli gledalci in kritiki iz cele Evrope, recimo iz celega sveta, morajo biti razstavljene reči tudi vredne, d se razstavijo. Tu ni do tega, da razstavimo veliko, ampak da je tisto tudi dobro in vredno.

V prvi vrsti želi družba posebno lepo izdelanih modelov šolskih vrtov, ki so n. pr. tako izdelani, kakor je bil model dolenjelogaškega vrta na lanski sadjarski razstavi v Ljubljani. Mere modela morajo biti pravilne, delo lično, in napisi nemško-slovenski ali samo nemški. Model mora biti narejen po kakem uzornem, uže obstoječem šolskem vrtu, ali pa bodi narejen kot uzoren načrt za šolske vrte, kar pa mora biti povedano.

Ravno to velja tudi o načrtih šolskih vrtov, kateri morajo biti posebno lepo risani in zgotovljeni.

Mnogi gg. učitelji delajo sami učila v olajšavo kmetijskega pouka na ljudskih šolah. Tudi taka lično izdelana učila bodo dobro služila za razstavo. Ravno tako je z izdelki učencev, ako se kje nahajajo.

Samo ob sebi je umevno, da družba ne more dela in tvarine za zvršitev takih del plačati, a poravnala bode pa vse troške za prevažanje in razstavljanje. Vsak razstavnik v kranjskem oddelku bode pa od dotičnega odbora posebe presojan in tudi obdarovan. To nam je osrednji odbor na Dunaji uže obljubil.

Pozivljemo torej naše gg. učitelje, da se tisti, ki morejo, udeleže na gori omenjeni način dunajske razstave l. 1890. in da to kmalu zglase glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Malinice.

Malinice uspevajo povsod. Še celo severne lege jim ugajajo. Le pregorka in presuha zemlja jim ne prija. Dajó nam obilo dobrega sadú, katerega uživamo svežega, ali pa ga podelamo v malinovec (Himbeerabguss).

K. ZEITUNGS-STEMPEL

Saditi jih moramo v dobro zemljo, katero treba pred sajenjem 5 dm globoko prerigolovati in dobro pognojiti. Ker pa malinice požené veliko poganjkov iz korenin, izsesajo kmalu zemljo, in zato jih je treba vsaj vsakih 6 let presaditi.

Na pripravljeno gredo jih sadimo v vrsto po 5 dm vsaksebi. Posajene porežemo koreninam do vratu, da morejo lepše nove mladike pognati. Med letom puščamo le najmočnejše poganjke, vse druge pa odstranimo pri korenini. Na ta način dosežemo pravilen nasad, in pa ne unesejo se tako hitro.

Ko jeseni poneha rasti, režemo močne palice na 1 m, slabejše pa na 8 dm. Take palice nam bodo rodile prihodnje leto obilo lepega sadú.

Drugo leto pustimo le najlepše poganjke, ki rastó v vrsti, odstranimo pa vse preobile in zanikarne. Palice, ki so rodile jeseni, odrežemo pri korenini, a one za prihodnji nasad skrajšamo kakor prvo leto. Pomniti je treba, da rode le na dvoletnih poganjkih.

Nekatere malinice rode dvakrat v letu, a to le v ugodnem podnebji in v gorki legi.

Sadimo jih navadno v kraje, katere hočemo prikriti, n. pr. pred kompostni kup itd., ali pa v take, koder ne bi uspevalo drugo rodno grmovje ali sadje, n. pr. v brezsolnčne severne gredice.

Pomnožujemo jih najuspešneje z razdelitvijo korenin.

J. Žirovnik.

Proti gosenicam.

V kmetijskem listu „Oeconomu“ priporočana je naprava proti gosenicam, ki je prav dobra. Vzemi kos stare strešne lepnice ali kaj drugega takega, naredi na sredi luknjo, zaokroži in prereži ga na eni strani od srede do roba, da ga moreš položiti pod drevo, kakor ti kaže podoba 1. Lepnico namaži potem s katranom. Ako drevo potreseš — veliko drevje najlaže z vrvjo, katero priveži blizu krone — popadajo gosenice doli in se prilepijo na katran. Od gosenic, ki padejo na katran, ne pride nobena več na drevo. Samo ob sebi je umevno, da mora vedno katran biti lepiv, zato namaži zdaj in zdaj iz nova lepnico.

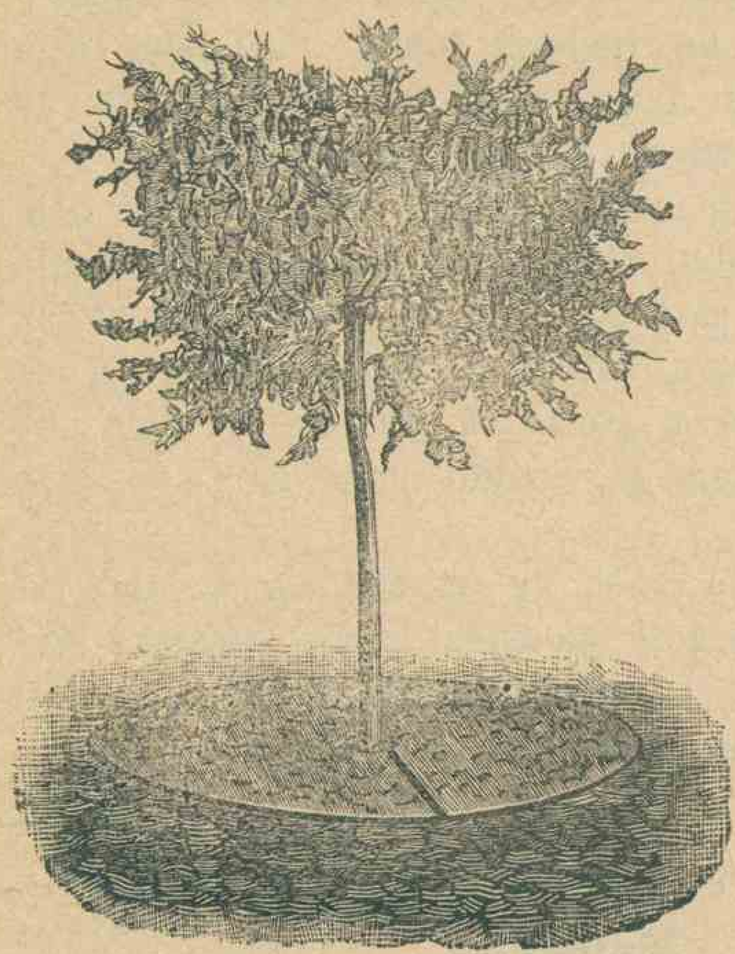

Podoba 1.

Kako z letošnjimi dolenjskimi vini ravnati.

Strupena rosa je letos zakrivila, da je po dolenjskih vinogradih grozdje večinoma le slabo dozorelo. Ob trgatvi smo imeli skoraj nepretrgano deževno vreme; dosti grozdja je pričelo vsled tega gniti, vse se je pa nasrkalo jako vode. Nasledek vsega tega je bil, da je imel mošt le jako malo sladu, dosti preveč vode, kisline in beljakovine v sebi. Daljni nasledek tega pa je, da imamo zdaj kaj malo alkoholasta vina, pa polna vode, kisline in beljakovine. Kar je, je, hvala Bogu za to! Toda, kdo dvomi, da se letošnja vina ne bodo nič kaj pošteno obnašala? Gotovo se bodo rada kvarila, ker imajo premalo alkohola (moči), preveč pa vode in beljakovine v sebi. Kislina je koristna, da se vino ohrani, dasi je kaj neprijetna, ako jo je preveč. Z umnim ravnanjem se pa dá ohraniti marsikatero vino, katero se drugače gotovo izpridi. Prav bode torej, ako se tudi o tem nekoliko pomenimo, kako z letošnjimi vini ravnati, da se bodo ohranila, a ne pokvarila.

Pred vsem je potrebno, da imamo sode vedno polne, da jih vsakih osem dni gotovo z zdravo zalijo zalijemo. Zalivanje je zaradi tega potrebno, da na dnu ne nastaje kan; kajti kan se živi ob alkoholu. Malo alkoholasto in vrhu še kanasto vino izgubi pa v kratkem vso svojo moč. V nepolnih sodih se vino tudi kaj močno zveši, posebno nealkoholasto, pa tudi kaj lahko scika.

Torej vsak, kdor ima vino, napolni sode do vrha in zalivaj jih vsakih osem dni.

Drugič je potrebno, da vino zadostikrat in v pravem času presnamemo, pretočimo. Presneti moramo vino v prvič o božiči, bodi že čisto ali pa ne, vse eno. Presneti moramo pa o božiči vino tako, da pride v kar le mogoče v veliko dotiko z zrakom. Najbolje je torej, da natakneš na pipo, po kateri vino iz soda teče, torilce, podobno vrtni škropilnici, tako da je vino prisiljeno teči po dosti curkih v podstavljeno posodo.

Zakaj pa naj se vino kolikor mogoče veliko dotika z zrakom? Zato, da se spajajo beljakovine, kolikor jih je preveč in katere vino vedno izkušajo izpriditi, z zračnim kisikom, vsled tega se strdijo in strjene padajo na dno soda. Pri presnemanji jih pa lahko iz soda spraviš. Vemo, da bode rekel marsikedo, kateri bode te vrstice čital: „Ako se vino presname, izgubi vso moč“. No, tako more govoriti le tist, kateri stvari bolje ne razume. Vsak drug umen in izkušen kletar pa ve, da je pretočeno vino le kakih 14 dni kalno in v okusu nekam medlo, po 14 dneh ali največ štirih tednih se pa zopet popolnoma učisti, in okus nam razodeva zopet prejšnjo moč njegovo. Kako more vendar presnemanje vinu moč odvzeti, saj presnemanje čisto nič alkohola iz vina ne vzame? — Pri prvem presnemanji treba kaj dobro paziti, da ne pride čisto nič droži v drugi, popolnoma čisto oprani sod. Po prvem presnetji morajo sodi zopet vedno biti polni.

Pred veliko nočjo, najbolje veliki teden, presneti moramo vino že v drugič. Zdaj pa že z manjšo dotiko z zrakom, po navadni pipi in brez vsega dodatka. Pred binkoštnimi prazniki presneti ga moramo pa v tretjič.

Kdor bode z letošnjim vinom tako ravnal, sme si biti v svesti, da se mu ne bode iz lepa pokvarilo, posebno boljše ne, in že celo ne, ako je ob trgatvi tako ravnal, kakor smo priporočali. Kdor ne verjame, ostani pri stari navadi, škodo zapiši pa sam sebi za uho.

Še nekaj je omeniti. Kaj nespametno je vino v poletnjem času po gorkih vinogradskih kletih (zidanicah) imeti. Vsak, kdor ima doma hladno klet, prepelji ga pred vročino domu. V gorki kleti, kakeršne so po naših vinogradih, mora se izpriditi v poletnjem času še močno alkoholnato vino, kaj bi se ne revčki, kakoršnih je letos žalibog dosti.

Drevje po zelenjadnih vrtih.

Čestokrat se prigodi, da prijatelj dobrega sadja nima primerno velikega prostora, kamor bi sadil drevje. Pri hiši ima pač zelenjaden vrt, a na teh 100—200 m^2 more posaditi največ štiri visokodebelna drevesa. Ta pa ne rode kmalu, kadar pa začno roditi, razrasla pa so že toliko, da jako ovirajo in kmalu tudi popolnoma uduše druge rastline, katerih bi se pa težko tvegal posestnik malo zemlje. To marsikomu ni všeč, a pomagati si ne ve prav. Marsikdo pa pač ve, da bi bilo dobro v njegov vrtec pritlikavcev nasaditi. Dobi si torej cenikov. V njih bere o palmetah, kandelabrih, lirah, piramidah, kordonih itd. Naroči si torej tacih dreves navadno od tod, kjer jih je najceneje dobiti. A povem mu lehko že naprej, da z drevesci ne bo zadovoljen, ker ceno blago ne more biti ob enem dobro. Dobil bo navadno zanikarno razstoča drevesa na lesnični, a ne na pritlični podlogi. Ta mu pa ne bodo dajala zaželenega sadú. — Zopet drug si bo pa naročil dragih pritlikavcev v raznih oblikah, a ne bo vedel, kako jih je treba oskrbovati. Pustil jim bode poljubno rasti, torej bodo tudi poljubno rodila. Zato pa je po naših vrtih res žalostnih pritlikavcev. Saj pa tudi ni čuda! Kje naj se pa zasobni posestniki vrtov nauče gojiti in oskrbovati pritlikavce, če izučeni naši vrtnarji z malimi izjemami še dandanes pritlično drevje obrezujejo spomladi s škarjami kakor gabrovo ali glogovo živo mejo?! Potem se pa jeze, da jim drevje ne cvete in ne rodi! Pomislijo pa ne, da takó obrezano drevje žene pač v les, a cvetja pa ne nastavi rado. — Vendar se bo pa tudi v tem na bolje obrnilo, kajti dandanes se za sadjarstvo vedno bolj zanimajo. In ščasoma bodemo tudi po naših vrtih imeli pravilno vzgojene pritlikavce, a ne trohnelih češpelj.

A za začetek ne kaže naročevati preveč umetnih oblik, kajti te zahtevajo precej časa in truda, še več pa znanja. Za začetnike se mi zde najbolj primerne oblike za zelenjadne vrte: 1.) navpični kordoni, 2.) vretenaste piramide in 3.) pa posebno še visoka debla na pritlični podlogi. Te oblike se dajo brez obširnega znanja in posebnega truda vzgojevati. Poleg tega se pa tud lehko reče, da so glede rodovitosti najhvaležnejše. Prijatelju raznega sadja pa te oblike ugajajo tudi zato, ker ima na vrtu lahko toliko vrst sadja, kolikor debel stoji na njem. Na 200 m^2 lahko stoji 50 in več debel, ne da bi Bog ve kaj ovirala zelenjad in cvetice. Kdor hoče imeti kmalu sadja, kupi naj si že vzgojenih kordonov in vretenastih piramid. V drugem letu mu bodo že rodile. Poleg tega bo pa na njih ob enem videl vzgojo ter jih bo brez posebne težave sam lahko nadalje vzgojeval.

Visokih debel na pritlični podlogi pa ni lahko dobiti po drevesnicah. Vzgoji si jih lahko vsak sam iz dovolj visokih enoletnih požlahtnjencev ali pa iz slabo razraslih vretenastih piramid. V višavi 150 cm odloči pet očesec, ki bodo naredila krono. Najviše bodi voditeljica, stranska naj bodo veje. Vsako prihodnje leto skrajšaj veje in voditeljico na polovico. Paziti pa moramo, da voditeljico skrajšamo na očesce, ki stoji prejšnjega leta očescu ravno nasproti, veje pa vselej na spodaj ležeče očesce. Prihodnji vejni kolobar naredimo lahko 30 cm nad prvim, ko ima pa krona nad 1 m premera, režimo voditeljico in stranske veje le še na par očesec, da ne žene toliko na les, nego na sad. Taka visoka debla imajo dosti prostora, če stoje 4—5 m narazen. Če pa so po 6 m narazen, postaviš lehko med nje še po eno vretenasto piramido. Same vretenaste piramide stoje naj po 1·5—2 m narazen, a navpični kordoni imajo pa dovolj prostora, če stoje po 50—60 cm vsaksebi.

Janko Žirovnik.

Razne reči.

* **Odeje za goved.** Okrožni zivinozdravnik Schlüter v Šlezviku priporoča zimske odeje za goved. Goved, pravi on, krmijo po zimi dobro in jo imajo v toplih hlevih (pa ne pri nas!) zato jej škoduje vlažno mrzlo vreme, ter boleha. Take odeje res precej stoje, a če se prav ravna ž njimi, ohranijo se 10 let. Ti stroški so pa majhni proti velikim prednostim; kmetovalcu se kmalu izplačajo z boljšim zdravjem in z večo mlečnostjo krav. To vse velja seveda le za kraje, koder posebno dobro strežejo govedi, pri nas pa goved gotovo ni omehkužena vsled predobre krme in dobrih hlevov, zato nam pa ni treba biti toliko skrbnim, saj je naša goved slabe oskrbe trikrat in večkrat manj vredna nego šlezviška. Kje so še časi, ko bodo pri nas goved odevali?!

* **Pirika, po nekaterih krajih ornica, železna trava** imenovana, je silno nadležen plevel, ter se da le z največim trudom in s potrpežljivostjo pregnati. Vendar pa lahko ta plevel kaj koristno porabiš. Brežine, katere se vsled svoje zemlje in vodnih nalivov rade posipajo,

obsej s piriko, in korenine njene vzdržavale bodo brežino vedno v dobrem stanu. To delo pa tako le opravi: Brežino dobro priredi in prst ali kar je, dobro poteptaj. Korenine pirične razreži, zmešaj jih s prstjo, ilovico in kravjakom ter namaži s to zmesjo brežino. Ko se je ta maža nekoliko otrdila, potolči jo z lopato in potresi jo eden ali dva prsta na debelo s prstjo. Korenine od pirike se kmalu razrastejo po brežini in jo, da se ne odplazi, bolje varujejo nego vsaka druga naprava.

* **Kakoršna setev, taka žetev.** Angleži slujejo po celem svetu za razumne gospodarje. Do tega dobrega glasu so dospeli, ker za setev in saditev rabijo ali odbirajo dosledne najboljša semena. Zlasti slovi angleški gospodar Hallet v Brigthonu, njegovo postopanje je posnemanja vredno. On od bira vselej najlepša semena za setev in od novega pridelka zopet najboljša. Na ta način je v petih letih pšenicam svojim klasje podvojil, moknato vsebino rrnja potrojil in obrastek slami poosmeril. Dvajset let je Hallet nepretrgano ravnal na rečeni način z raznim žitom. Svoje izkušnje izraža kratko tako: Vsaka popolnoma pravilno vzrasla rastlina nastavi klas, ki ima večo rodnost, nego vsi drugi deli njeni, žito obrodi obilno. Ako odbiramo zaporedoma najlepša zrna za setev, dobivamo veliko več pridelka. Izprva kaže se zboljšanje precej, pozneje le polagoma in obstoji naposled, ko je prišlo do skrajne meje. Ako še posedaj odbiramo najlepših zrn za setev, dobimo semena, ki je stalno izvrstno in nekakšna posebna zvrst mej semeni. Angleškega gospodarja lahko tudi pri nas marsikdo posnema, ako odbere in odloči posebno parcelo, kjer zmerom seje najlepša zrna. Od malega prehajaj na veče, in naposled bode sama najboljša roba za seme. Vetrov in vremena človek nima v svojej oblasti, da bi njegovim setvam vselej ugajalo. Toda vselej lahko odbira najboljše, najpopolnejše seme in tako vpliva na zboljševanje svojih pridelkov.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

141.

K Zambeziju in nazaj.

V Nev-Rushu 1873.

Ko sem bival in počival na transvaalskem ozemlju, ugibal sem, kamo naj se obrnem. Pred kaj časom je počila vest, da so za Lydenburgom osledili bogate zlate žile. Mikalo me je, da bi šel tje sreče iskat. Toda izvedel sem za gotovo, da je v Lydenburgu le malo zlata. Mimo tega so Kafri, lastniki one zlatonosne zemlje, pognali vse diggerje. Ob enem so mi povedali, da si je Angleška prisvojila kos Slobodne države Oranjske, in to one kraje, kjer so glasovita najdišča demantov. Sklenil sem iti k Vaalu na demantovo polje, pod varstvo Angleške.

Oh kaj vse sem pretrpel na tem povratku. Menil sem, da bode skoro po meni. Nekega dne, ko je solnce nemilo žgalo, kar nisem mogel vode dobiti. „Oh, žejen, žejen“, stokal sem. Moči so me zapuščale, krog in krog je bilo vse pusto, nikjer žive duše, nobenega bivališča človeškega. Na večer sem oslabel tako, da skoro nisem mogel nog vzdigati. Poskušal sem in poskušal, ali ni šlo, koj sem se sesedel. Solnce je zahajalo. Žalosten sem jemal slovo od njega, preverjen sem bil, da ga nikdar več ne bodem vidil vzhajati. „Oj solnce, krasno solnce“, prosil sem, „ko jutri ozariš zemljo česko, poljubi jo vso z zlatimi svojimi žarki, sporoči jej pozdrav, ki ga pošilja zvest sin bedno umirajoč v groznej samoti“. Še enkrat sem se spravil po koncu in lezel dalje. Na to se mi je stemnilo, zdelo se mi je, da šumi smrtni angelj s peroti nad menoj.

Ali gledi sreče! V daljavi sem zapazil svetlobo. Kaj je to? Ogenj! Prav gotovo. Lezel sem proti njemu, in ko sem blizu prilezel, razločil sem dvoje pokritih voz in zraven privezane vole. Malo v stran je stal šator. Okolu ognja so migale male postave Hotentotov. Kar se zakadi proti meni troje psov s strašnim lajanjem. Za njimi se pokažeta dva belca, eden je vpil po nemški na razljučene pse: „Dijana, Pluton, Elzas, nazaj, k meni!“ Eden pa je vprašal po angleški: „Kdo je?“ — „Dober človek!“ odgovoril sem. Na to on: „Ali ste Nemec?“ Jaz sem se zgrudil in nisem mogel spregovoriti. Samo kazal sem, da bi rad pil. Dobra gospoda sta koj uganila, kaj mi je. Eden je skočil k vozu in prinesel steklenico angleškega piva, ki mu velé „ale ale“. Oj, kolika slast suhemu grlu! Ali komaj sem si pogasil žejo, vzdignilo se je pivo; želodec je bil preslab. Ko sta to gospoda opazila, skuhali so mi čaja; tudi ta pijača je šla nazaj. Dala sta mi mlečne kave, tudi kava ni ostala v meni. Na vse zadnje sta mi dala rudečega vina „pontaka“. Vino je pomoglo.

Odpočivši se malo sem začel počasi pripovedati, kako se mi je godilo. Zelo sta me milovala, pa tudi veselilo ju je, da sta me otela. To sta bila brata Teicha z Meklenoborške. Najstarejši brat ima veliko trgovino v Philipstownu v koloniji Kapskej, mlajša brata pa pogosto potujeta radi trgovine po transvaalskej zemlji. Usmiljena Samarijana sta me začela nagovarjati, naj potujem ž njima. Kako sta mi ustregla! Ker sem bil ves zdelan, napravila sta zjutraj prostora na vozu, a sama sta peš šla. Na obeh vozeh je bilo dosta raznih stvari, ki sta jih nakupila od Kafrov in boerov transvaalskih. Teicha sta mi povedala, da hoče philipstownski brat postaviti trgovski stan na demantovem polju, in je njima naročil, da gresta tje in učinita potrebne priprave. Šel sem ž njima. Ko smo prišli na mesto, postavila sta začasno platnen šator. Plehat stan sta naročila s Porta Elizinega.

Najmlajši Teich je bil bolehen, šel je toraj domov. Starejši pa je koj začel kupčevati. Kupil je od svojega znanca claim v kopaninah. Kopanine so razdeljene na več kosov, in tak kos se naziva claim. Dal je zánj 660 liber šterlingov. Tudi jaz sem vložil svoj del, in začel kopati. Koplje navadno še po 6 do 7 Kafrov in eden belec. Do sedaj nismo bili nič kaj srečni. Vloge so velike, a cena demantev je zelo pala; tu jih namreč mnogo dobivajo. Ali kedar bode prerovan ves ta kraj, ki mu velé New-Rush, potem bodo lepi demanti gotovo zopet poskočili v ceni, ako med tem ne osledé novih najdiši.

Vaš

C. P.

142.

Dr. E. Holub-Demantovo polje.

V New-Rushu 1873.

Pred mesci je prišel k meni mladi Michaelis, znanec z Avstralije. Prinesel mi je londonskih in kapskih novin. Tu sem čital tudi to, da se je pripeljal v Port Elizin moj rojak dr. E. Holub, ki hoče prepotovati in preiskati do sedaj neznane kraje južne Afrike. Michaelis mi je povedal, da je doktor pri njegovem sorodniku in pride morda tudi k nam na demantovo polje. To novico sem sprejel z veseljem in željno sem pričakoval milega gosta. Sniti se z rojakom v tujini je vselaj prijetno iznenadenje.

Stanoval sem s početka v platnenem šatoru blizu Teichove prodajalnice. Ko so pa s Porta Elizinega pripeljali primeren plehat stan in postavili, upotrebljali so prejni stan za skladišče. Spaval je v njem Teichov pomočnik. Pri tem starem stanu je bila lepa sobica s plehato streho. Ko sta se Teicha preselila, prepustila sta sobico meni za stanovanje, kar sem hvaležno sprejel. Tu sem vsaj zavarovan pred vetrom in dežjem. V starem platnenem šatoru sem bil ob deževnih nočeh ves moker. Teicha sta imela tudi dosta starih zabojev in desk, in ž njih sem si zbil dober posteljnjak. Živim ugodno, delam vse sam, kuham, šivam, perem itd. Teicha sta nastojala, naj bi k njima hodil na hrano, ali nimam zob, kaj toraj naj počnem z beefsteaky?

Neko nedeljo opoludne smo sedeli s Teichoma v novej pro ajalnici. Razgovarjali smo se o raznih rečeh, tudi o tem, kako sta me Teicha polumrtvega na potu našla. Pravila sta mi, da nista mislila, da še kedaj shodim. Nalila sta pontaka in trčili smo na moje zdravje. Eden brat je spreten risar, kjerkoli potuje, posnema lepe slikovite kraje. Šalil se je, da hoče meni napraviti primeren napis na grobu. V teh pogovorih nenadoma vstopi Michaelis s tujim gospogm. „Gospod P.“— ogovori me — „veselite se, pripeljal sem Vam rojaka.“ Naša zabava se je še bolje vnela, Teicha sta nalivala pontak, da je bilo veselje, dr. Holub pa nam je razkladal smele svoje načrte.

Od slej sem se shajal s Holubom vsak dan. Ko je izvedel, da sam kuham, prosil me je, naj bi še on hodil k meni na hrano. Prav rad sem ga sprejel. Toda le zvečer sva skupaj jedla, čez dan jaz nisem imel časa. Meso sva skupno kupovala, druge kuhe sem imel sam dovelj, n. pr. moke, riže, kave, sladora, posušenih marelic, breskev itd. V ceno pa v kopanina ni nobena stvar. Voziček drv stane 3 libre šterlingov, vrč vode 25 kr. Vašega denarja, to pa zato, ker te stvari z daleč dovažajo. Tako sva živela prijateljski nekaj časa. Dr. Holub je prihajal k meni vrlo pogosto, dosta potov je tudi spal pri meni. Pozneje se je iskreno prijateljstvo najino ohladile in je prešlo v gostoljubnost. Nisem mogel ob mnogih svojih delih in opravilih zadoščati vsem njegovim željam.

Sploh pa se dr. Holubu dobro godi. Michaelis in Teicha so mu vedno in v vsem na roko, priporočili so ga svojim znancem, in svetovali so mu, po koliko naj zahteva za zdravljenje. V kopaninah se vse zelo drago plačuje. Bolniki in poškodovanci radi zahajajo k njemu. Nek pot me je nagovarjal, da bi šel ž njim v notranje kraje. Predložil mi je tudi pismeno pogodbo ter mi razložil vse podrobnosti svojega načrta. Mnenje najino se ni vjemalo v marsičem in ker ni poslušal mojih nasvetov, nisva se pogodila. Skušnja ga bode poučila, da v mnogih rečeh krivo sodi.

Pisal sem Vam uže zadnjič, da iščem demantov. Ali Vam je to trdo in nevarno delo! Ves ta kraj mnogo milj na okolo je pust, rastline so zanikrne, največ je trnja in nizkega drevja. Zemlja je razsušena in spokana, ker ni vode. Kedar so začeli kopati, ležala je ob površju plast rudečega peska 1 do 2 črevlja debelo. Potem so prišli do kamna, trdega kot vapnenec. Ta lega je bila debela 2 do 3 črevlje. Pod njo se je pokazal vodni nános; ta zmes je šla 90 črevljev globoko, in v njej so dobili največ demantov. Pod to lego je moder nanos, trd kot žgana opeka, a laglji od navadnega kamna. Ako dojde na solnce, razleze se in razspe. V njem se nahajajo kosovi črnega leskečega kamna, podobnega lavi. V tem nanosu so tudi še demanti, ali ne toliko, kakor v gorenjej legi. Sedaj je uže vse prerovano do znatne globine Ako nevajen človek stopi k kopaninam, obide ga groza. Na dnu globine mrgolé delavci kakor mravlje v mravljišču. Nad njimi visé vrvi s koši v katerih prst, pesek, kamenje z stroji potezajo in na vozeh odvažajo. Škripanje kol, ropotanje vreten, kopanje, tolčenje, petje, vpitje, smejanje, preklinjanje in drugi taki glasovi, vse to se meša v neskladnem, divjem oglušnem vrvranju.

Pustili so dvanajst prog po 15 črevljev širokih. Te proge so potje, po katerih odvažajo izkopani materijal. Ali voziti po takih potih je zelo nevarno, treba je največje previdnosti. Groza obleti človeka, če voz zdrkne v globino. In to se je prigajalo s prvega skoro vsak dan. Poginilo je mnogo volov in mezgov, in ponesrečilo se je mnogo ljudi. Ako dojde voz k robu, začne se

udirati in mleti pod kolesi. Vozniki vpijejo in poganjajo živino, da bi potegnila voz z nevarnega roba. In kakor hitro kopači opazijo, kaj se godi gori na potu, vdarijo v oglušen krik, in vsi gledajo na mesto, kjer voznik obupan šviga po živini, da bi napela vse sile in voz v pravi kolovoz potegnila. Ali več potov je ves trud zastonj. Čim bolje trgajo voz, tem bolje se drobi zemlja pod njim, naposled se voz nagne in zleti z voli ali mezgi v prepad 50 do 60 črevljev globoko. Od zdolaj se odzove temno bobnenje in divji vskrik Kafrov, katerim se je posrečilo z nevarnega mesta uteči. Slaba pa, ako voz nenadoma zdrkne in nimajo časa uskočiti.

Ko so v nekaterih claimih prikopali 80 črevlev globoko, vdarila je voda iz zemlje. Zginila pa je, kedar so v sosednih claimih prikopali do iste globine. Nekateri kopači kopljejo uže 150 čevljev globoko, jaz pa 120 črevljev. Vsak dan lezem v to globino, da bi oplenil mater zemljo za skrite njene dragocenosti. Kako globoko demanti ležé, ne vemo do sedaj. Delo pa je čedalje težje in nevarnejše. Nekateri claimi so uže posuti, drugi pod vodo. V ostalih delajo malo, ker ni delavcev dobiti. Tudi mi smo imeli neprijetnosti. Odkrušil in posul se nam je velik kos claima, in na to je odšlo šest Kafrov z dela. Pričakujemo novih kopačev. Da ste mi zdravi!

Vaš

C. P.

Politične stvari.

Iz državnega zbora.

Dne 3. decembra t. l. zbral se je državni zbor zopet v nadaljevanje svojega delovanja. Razmere državnega zbora se sicer v zboru samim niso spremenile, pač pa se je spremenil pomenljivo položaj v tem oziru, da zmage mladočehov pri zadnjih deželno-zborskih volitvah žugajo z enakimi zmagami pri državnozborskih volitvah, katere se imajo vršiti leta 1891. Ker so vse dosedanje skušnje kazale, da prizadevanje mladočehov v enaki razmeri koristi tako zvanim liberalcem sedanje državnozborske manjšine, kakor slabi sedanjo večino, sklepati je naravno, da se skušeni vodje desnice državnega zbora skrbno razgovarjajo, kako bi se dal preprečiti razpad v vrstah desnice.

To prizadevanje bila je prva in glavna skrb vodij desničarjev.

Prva posledica tega položaja pokazala se je pri odpovedi kneza Alojzija Lichtenstein-a. S tem kazala se je še nevarnost, da bi znal klub njegov razpasti. Gotovo je, za sedaj tudi, da sta iz osrednjega kluba izstopila predarelska poslanca Thurnherr in dr. Oelz. Da tudi Zallinger ne ostane v njem, je po vsem gotovo, nasproti pa tudi nihče ne dvomi, da prizadevanje Lienbacher jevo Zallinger-jevo in kakor bi se moglo soditi tudi Karlon-ovo, — klub razdejati, je gotovo spodletelo, in lahko se trdi, da bode klub brez teh elementov mnogo krepkeji in zanesljivejši, kakor pa z njimi.

Prva seja toraj pričela se je prejšnji torek in naj pomenljivejša dogodba tega dneva bila je predložitev državnega proračuna za leto 1890.

Povoljno lice tega proračuna opisale so že zadnje „Novice“ in dostaviti nam je le, da ta ugodni položaj pripoznavajo celo politični nasprotniki sedanje vlade.

Drug pomenljiv čin vladin, storjen v prvi seji je predlog načrta zakona, s katerim se odpravijo mostnine od porabe mostov na državnih cestah ter se vredi cestnina tako, da pride na vsakih 8 kilometrov jedna mitnica, pri kateri bode plačevati po 3 kr., od vsake vprežene vožne živine po $1\frac{1}{2}$ kr. od teške in po 1 kr. od lahke gonske živine (drobnice). To je z malimi besedami jedro novega načrta zakona.

Predložil se je dalje načrt zakona, da se smejo prve tri mesece novega leta poberati za tekoče leto privoljeni davki, in pa zakon o civilni listi cesarjevi za prihodnjih 10 let.

Pravi dnevni red naznanjen za prvo sejo še celo v razpravo ni prišel, in seja nehala se je proti splošni navadi ob 1 uri 45 minut, posebno zaradi tega, ker je bilo število navzočih poslancev malo ter se jih je mnogo telegrafično oglasilo, da jim ni mogoče priti k seji, ker so po raznih železnicah zameteni obtičali, ker so bile železnice siljene promet vstaviti.

Večina klubov imela je svoje razgovore, tudi slovenski poslanci imeli so obširni razgovor in tudi ves Hohenwartov klub se je zbral v posvetovanje pogrešavši umrlega tovariša barona Giovanelli-ja in odstopivšega Bulič-a.

Deželni zbor kranjski.

XVII. (poslednja) seja deželnega zbora kranjskega dne 23. novembra 1889

trajala je s pretrganjem $1\frac{1}{2}$ ure, od 2 do $\frac{1}{2}$4, od 10. ure zjutraj do $\frac{1}{2}$8. ure zvečer, akoravno dnevni red ni bil obširen, obsegajoč samo 11 točk, in med temi ena: glasovanje, o celoti glede načrta zakona k prilogi 75. in akoravno pri razpravi proračuna deželnega zakona ni bilo tako rekoč nikakoršne razprave.

Precej časa pobero volitve v deželni odbor, ker je treba vsega skupaj osem izvolitev, toliko skrutinijev in ker se listi oddajajo po klicanji poslancev po imenih.

Precej obširna bila je razprava pri 6. točki dnevnega reda: Poročilo finančnega odseka z načrtom zakona glede vodovodne naklade za deželno stolno mesto Ljubljana (k prilogi 73). Sprejeli pa so se predlogi odsekovi nespremenjeni. Ravno gladko tudi rešile so se točke

7. 8. 9. in 11. dnevnega reda, pri 10. točki pa: ustno poročilo odseka za „hipotekarno banko“ unela se je tako dolgotrajna razprava, da si človek ni mogel verjeti, da se to godi pri zadnji seji po več ko 5urnim zborovanji.

Znano je že v obče, da se je deželna naklada na žganje pri nas prav dobro obnesla: Gotovo bode pa zanimal čitatelje naše, ki vedo, da daje ta naklada, lep dohodek deželi sledeči izkaz, ki kaže množino povžitega žganja v vsakem okraju dežele:

Statistični izkaz

množine obdačenega žganja in na jednega prebivalca odpadlega, po okrajih zračunjenega deleža za čas od 1. januvarija do 1. septembra 1889.

Politični okraj	Skupni znesek nabrane deželne naklade		Skupna množina obdačenega žganja v *hl*		Politični okraj broji po zadnji štetvi prebivalcev	Odpade na vsacega prebivalca obdačenega žganja v *l*	
	gld.	kr	á 100%	poslaj.		á 100%	poslaj.
Ljubljanska okolica .	31.769	02	1764 137	2 425	54057	3·26	0·004
Radovljica	13.469	75½	745·87	7 225	26180	2·84	0·027
Kranj . .	23.581	00½	1304·1	17·875	52294	2·49	0 034
Kamnik .	8.594	87	474·55	6·805	39079	1·21	0·018
Ljubljana mesto .	5.793	35	318·614	9·715	26284	1·21	0 036
Logatec .	6.206	51	335·57	27·704	37702	0·89	0 073
Litija . .	4.389	13½	240 937	8·71	34946	0·7	0 024
Kočevje .	4.603	01	249 077	19·935	41794	0·59	0 047
Postojina	3 775	66½	204·65	15·33	41503	0·49	0 036
Krško . .	2.082	67	114·212	4·475	51023	0·22	0·008
Rudolfovo	1.327	94	71·4	7·13	46493	0·15	0 015
Črnomelj	653	48½	36 034	0·81	29888	0·12	0·004
skupaj .	106.246	41½	5859·151	128·139	481243	1·21	0·026

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Trgovska zbornica v Ljubljani imela je sinoči ob 6. uri svojo redno sejo.

— Presvitli cesar sprejel je minuli četrtek v avdijenci med drugimi tudi deželnega glavarja dr. Poklukar-ja. Kakor se nam poroča, omenjal je cesar pri tej priliki s pohvalnim priznanjem mirnega in vspešnega delovanja deželnega zbora kranjskega in deželnemu glavarju dana je bili vsled vprašanj Njegovega Veličanstva prilika, na kratko poročati o najvažnejših sklepih deželnega zbora in v razgovor je prišla tudi velika beda v deželi vsled slabe letine.

— **Bivši trgovski minister baron Pino**, sedaj deželni predsednik v Bukovini, dospel je na Dunaj zarad obolelih očes. Ker pa je baje saboj vzel vso hišno opravo, sodi se sploh, da se ne vrne več tje nazaj, to mnenje je toliko bolj utemeljeno, ker mu je za namestnika imenovan že dvorni svetovalec grof Pače, o katerim se sploh govori, da mu postane stalni naslednik na predsedniškem mestu Bukovinskim.

— **„Matica Slovenska“** razpošilja svojim členom za tekoče leto troje knjig: „Letopis“ z bogato vsebino, k kateri so donašali pisatelji: vrednik letopisa dr. L. Požar, Cimperman, prof. Rutar, Steklasa, Val. Oblak, vodja Šubic, J. Tomšič, E. Lah. Druga knjiga je dušeslovje dr. Lampe-tovo in tretja je „Zabavne knjige“ V. zvezek, z drugim delom zbranih Erjavčevih spisov. — Gotovo zbirka lepih spisov Slovencem dobro došla božičnica.

— **Župnik dobovski Leopold Albrecht**, mož ki je bil vedno enako ljubljen duhovni pastir kakor stanovitno pa brez vriša delujoč narodnjak, katerega bode britko pogrešal narod naš, umrl je minuli ponedeljek v starosti 69 let. Naj v miru počiva blagi in velezaslužen gospod!

— **Janušovski-Moser-jeva Beseda** vršila se je minulo soboto večer v ljubljanski redutni dvorani v pričo odličnega, pa ne zadosti mnogobrojnega občinstva. Posamezne točke sprejemalo je občinstvo s pohvalo in kolikor čujemo, bil je tudi gmoten vspeh veselice primeroma povoljen. Za drugo priliko vošimo zasluženema umetnikoma še bolj sijajnih vspehov.

— **Deželna komisija za pogozdovanje Krasa** zboruje dne 28. decembra.

— **Okrajna bolniška blagajnica ljubljanska.** V dobi štirih mesecev obolelo je 179 blagajničnih udov izmej teh 160 moških in 19 ženskih. Umrlo je 7 udov izmej teh 1 ženska. Izplačalo se je bolniščine 979 gl. 12 kr. bolniških oskrbovalnih troškov 193 gl. 20 kr. voznine 15 gl. 48 kr. pogrebščine 88 gl., zdravniških troškov 907 gl. za zdravila 162 gl. 70 kr., za kopelji 6 gl. 60 kr. za terapeutične pripomočke 3 gl. in za obeznino 15 gl. 76 kr., torej skupno 2070 gl. 86 kr.

— **Vreme.** Minuli teden kazal je po različnih, primeroma malo oddaljenih krajih, zelo različno vreme. Dne 2. in 3. t. m. bilo je po slovenskih krajih lepo solnčno vreme, po Nižeavstrijskem, gornjem Ogerskem, tudi Gorenjeavstrijskem pa je silno snežilo in huda burja delala je tolike zamete, da je bil železnični promet

promet skoraj na vse strani krog Dunaja ustavljen. Dunaj ima zelo veliko snega, po Štajerskem, Koroškem in Kranjskem pa ga je poprek za eno ped debelo. Danes nastalo je po daljnem mrazu mehko južno vreme in ljudje, ki so še zjutraj hukali v mrzle roke, hodijo po cestah z dežniki.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. Cesarska rodbina biva sedaj zbrana na Dunaji, in cesar daje, ne glede na izredno sprejemanje, splošne avdijence vsak ponedeljek in vsak četrtek. Državni zbor imel je včeraj svojo tretjo sejo.

Navzoči so bili za nekoliko časa vsi ministri.

Pred vsem odgovarja brambovski minister grof Welsersheimb na vprašanje poslanca Lippt-a, glede kaznovanja nekega neaktivnega brambovca, in sicer tako odločno proti nepostavnemu ravnanju nekega polkovnika, da je bil odgovor ministrov sprejet z glavno pohvalo.

Potem sprejel se je predlog glede privolitve novincev vojaških za prihodnje leto brez razprave tudi v tretjem branji.

Dalje zagovarja Plener nujnost predloga Tauschevega glede izvolitve posebnega odseka za posvetovanje vprašanj glede spremembe zakona v zabrambo kužnih živinskih bolezni; dalje pa grof Coronini nujnost svojega predloga glede carine prostega uvažanja kuprenega vitrijola za škropljenje vinskih trt proti strupeni rosi.

Potem nadaljevala se je razprava o brodarskem redu, pri kateri je imel dalnji govor tudi trgovski minister Baquehem.

Potem vršile so se dopolnilne volitve v odseke vsled smrti ali odstopa dotičnih členov in čez nekaj časa dal je predsednik na znanje izid dotičnih volitev.

Potem prečitale so se interpelacije poslancev Adametz, dr. Pscheiden, in zatemi sledile so vprašanja do načelnika pravosodnega odseka dr. vit. Tonkli-a, do zborniškega predsednika in pa do načelnika legitimacijskega odseka glede že zgotovljenih poročil glede potrditev izvolitev in pa glede onih, za katere še poročila niso gotove.

Oba načelnika sta odgovorila.

Ker je potem dotekla že tretja ura, prestopil je predsednik k sklepanji seje ter napove prihodno sejo za (jutri) četrtek dne 12. decembra ob 11. dopoludne s sledečim dnevnim redom:

1.) Volitev odseka 24 členov v posvetovanje predloga Tausche-ovega glede premembe zakona v obrambo živinskih kužnih bolezen.

2.) Poročilo budgetnega odseka v privolitvi začasnega budgeta.

3.) Poročilo budgetnega odseka v vladnem predlogu o dotaciji in vzdržavanji Najvišjega dvorskega osobja.

4.) Poročilo budgetnega odseka v vladnem predlogu glede oproščenja od pristojbin povodom odkupa zemljiških pravic pristoječih občini Split na otoku Salto.

5.) Nadaljevanje današnjega dnevnega reda.

Na Dunaji umrl je včeraj dobro znan pisatelj Ludevik Anzengruber v 58. letu svoje starosti.

Češka. — Včeraj bil je v proslavo dr. Riegerjevega 71. rojstnega dneva slavnostni obed. Vdeležniki pozdravili so dr. Riegerja na Dunaji z brzojavi.

Ogerska. — Zborovanje državnega zbora vneslo se je odkar so prišli v razgovor predmeti, ki niso v najtesnejši dotiki z ministerskim predsednikom in odkar se je opozicija prepričala, da v ministru Scilagy-u ne nahaja nikakor nasprotnika Tiszovega.

Portugalska. — Cesar brazilijanski vrnil se je dne 7. t. m. na brodu „Alagras“ na portugalsko zemljo v Tajo. Prebivalstvo hitelo je gledat vladarja in kraljeva rodbina ga je šla pozdravit. Kralj sam ponudil je pregnancu z novega svojo gostoljubnost, pa cesar odklonil jo je v novič. Ginjen sprejemal je pozdrave kraljeve rodbine, ne pa da bi bil zinil najmanjo besedico tožbe o svoji osodi. Ob 10. uri obstal je brod pred samostanom „Belen“, od koder so leta 1807. princi hiše Braganza bežali pred naskokom francoskim.

Cesar pregnanec namerava nekaj dni ostati v Lisabonu potem pa podati se v južno francosko. Glede svojega ravnanja je baje cesar Dom Pedro izjavil, da se v Brasilijo ne vrne, razun ako ga nazaj pokličejo, da ne namerava proglasiti nikakoršnega oklica in konečno, da ni ne on in nihče izmed cesarske rodbine sprejel ponujene jim po republikanski vladi civilliste ali pokojnine.

Žitna cena

v Ljubljani 25. novembra 1889.

Hektoliter: pšenice domače 6 gold. 66 kr. — banaške 7 gold. — kr. turšice 4 gold. 87 kr. — soršice 4 gld. 55 kr. — rži 4 gold. 71 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — ovsa 3 gold. 09 kr. — ajde 5 gold. 20 kr. — Krompir 3 gold. 03 kr. 100 kilogramov.

V Kranji.

Hektoliter: Pšenica 6 gold. 18 kr. — Rrž 4 gold. 55 kr. — Oves 2 gold. 60 kr. — Turšica 4 gold. 54 kr. — Ječmen 1 gold. 22 kr. — Ajda 4 gold. 22 kr. — Slama 100 kilogr. 1 gold. 60 kr. — Seno 2 gold. — kr. — Špeh 1 kilog. 44 kr.

Odgovorni urednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.